

# הלכות יום טוב סימן תצח

## ביאורים ומוספים

### [משנב ס"ק סא]

אָסור לְשַׁחֵט הַשְּׁנֵי־הָהֵם<sup>65</sup>.

פסיק רישא' באיסור דרבנן, כתב לעיל (סי' שיד ס"ק יא) שדעת הרבה אחרונים להחמיר כדעה הסוברת (שריע שם ס"א) שיש איסור בפסיק רישא' אף באיסור דרבנן, ואין להקל אלא במקרה שהוא גם מקלקל וגם מלאכה כלאחר יד.

### [משנב ס"ק סה]

יש לומר דְּשֵׁנֵי לְעִשׂוֹת פֶּן בְּיוֹם־טוֹב<sup>66</sup>.

68) שכל מכשירי אוכל נפש שאי אפשר היה לעשותם מערב יום טוב, כתב השו"ע לעיל (סי' תצח ס"א) שמותר לעשותם ביום טוב.

### [משנב ס"ק סו]

דְּקִרְיָה נִצְיָה הוּא תוֹלְדָה דְּגוֹזֵי<sup>64</sup> וכו', מְכַשְׂרֵי אֶכְלֵי־נֶפֶשׁ שְׁאֵפְשֵׁר לְעִשׂוֹת מְקַתְמוּל הוּא וְאָסוּר<sup>65</sup>.

64) ואף על פי שאין דרך למרוט נוצות מעוף חי משום צער בעלי חיים, כתב בשו"ת אבני נור (אריה סי' קלא אות כד) שמריטת נוצות בית השחיטה מהעוף החי אינה נחשבת כשינוי במלאכה, כיון שבבית השחיטה הכל רגילים למרוט דוקא מחיים ולא לאחר השחיטה.

65) אמנם, אם היתה המציאות שלעולם אי אפשר לשחוט ללא מריטת הנוצות, כתב החזו"א (אריה סי' קלג ס"ק א, בכורות סי' כא ס"ק ז) בשם הגמיר משנה (פ"ג מהל' יום טוב ה"ג) שאו היה מותר למרוט את נוצות בית השחיטה ביום טוב, בין שהמריטה היתה נחשבת כחלק מהשחיטה ולא כמכשירין, אך כיון שחלק מהעופות אין להן נוצות וחלק מהם כבר נגזזו עוד קודם לשחיטה, ממילא אין המריטה נכללת בשחיטה אלא הרי היא כמעשה לעצמו, וכיון שאינה מעשית באוכל נפש שהרי עדיין אין העוף נחשב אוכל, הרי דינה כמכשירי אוכל נפש שאינם דוחים יום טוב כשהיה אפשר לעשותם מאתמול.

### [משנב ס"ק סח]

בְּבִית־יוֹקֵף הֵבִיא דַּעַת הַרְמְבִי"ן שֶׁמֶקֶל בְּזָהָה<sup>66</sup> וכו', אִם אֶפְשֵׁר לְשַׁחֵט בְּלֹא מְרִישָׁה רַק שְׁפִיפָה בְּיָדוֹ יֵשׁ לְהַקְמִיר<sup>67</sup>.

66) וטעמו מפורש בדבריו (שבת ע"ד, ב, הלכות בכורות פ"ג אות מא), שבין שתי השחיטות הנצות אסורה משום גזוז, ומלאכה זו ממילא תיחדה לאחר שחיטה בשיגוח את הנוצות לצורך אכילתו (שהרי כלפי איסור גזוז אין הבדל בין מחיים בין לאחר מיתתו), לכן מותר כבר עכשיו מחיים לגזוז את הנוצות, והרב מטעפליק (הובא בספר מקראי קדש יום טוב עמ' פ) הקשה עליו מהמבואר בדברי התוס' (ביצה כג, ב ד"ה אין צדין), שבכל עוקר דבר מגידולו יש גם איסור קוצר, ומלאכה זו אינה לאחר שחיטה, ואם כן מדוע מותרת היא קודם השחיטה, והגר"ם פרנק (מקראי קדש שם) תירץ, שבספר אשי ישראל מוכיח שגם לאחר מיתתו יש בכוח הנוצות עדיין לגדול מעט, ואם כן גם לאחר השחיטה יש בתלישת הנוצות משום עוקר דבר מגידולו, ושוב לא קשה כלל, שהרי גם איסור זה מותר לאחר מיתתו ולכן מותר גם מחיים.

[אמנם לעיל (סי' סב) הבאנו שדעת הרמב"ן שאין עוקר דבר מגידולו אלא בגידולי קרקע, וממילא לרמב"ן עצמו לא קשה כלל קשיית הרב מטעפליק.]

67) החזו"א (אריה סי' קלג ס"ק א, בכורות סי' כא ס"ק ז) כתב שאף שנחגזו כהרמב"ן, ראוי למרוט בערב יום טוב.

### [משנב ס"ק טו]

שְׁפִירְיָכִין כְּסוּי הַקֶּסֶם<sup>66</sup>.

68) ואף שלענין מצות ציצית, הביא המג"א (סי' יג ס"ק ח, ראה המשך במילואים עמוד 56

58) ואף על פי שבאופן שישחוט את השניה ולא יקה מהנכרי את המשוחטת הרי זה סימן שריצה לאכול משתייהן, ואם כן תמה הגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ז) מדוע אסור לו לשחוט את שתייהן, והרי בבהמות של עצמו יכול לשחוט שנים אם באמת רוצה לאכול דוקא משתייהן, והוסיף, שאולי מדובר דוקא כשחונתו שבשר בהמה אחת יהיה אחר השחיטה רק עבור הנכרי, ולכן אם יכול לבקש מהנכרי שיתן לו את הטובה ביותר אסור לשחוט את השניה.

### [שע"צ ס"ק עד]

דְּמִלְבַּשׁ וְיָם שֶׁל שְׂלֵמָה שֶׁמֶשֶׁע דָּאָף בְּהָאֵי נִנְיָא שְׁרִי<sup>69</sup>.

59) ובטעם הרב ר' כתב הא"י (סי' כא), שאי אפשר לעולם להשוות בין הבהמות לגמור, וממילא תמיד תמצא מעלה בו שאין בו, ולכן תמיד יהיה פתחון פה לישראל לומר שחפץ דוקא לקבל גם מבשר השניה, והכף החיים (סי' ק) הביא טעם נוסף להקל, משום שהישראל יכול לומר שאינו רוצה לקבל מתנות, ובשם השולחן גבוה (סי' ל) כתב טעם נוסף, שמא זה יצא טריפה וזה כשרה ויטול הוא את הכשרה הנכרי את הטריפה.

[המנחת תמים (הובא דבריו בשו"ת בעל החכמה ח"ו סי' טג) אכן שואל למה אסור לישראל לשחוט, הרי יכול לומר איני רוצה לקבל מתנה, וכתב שאולי אין לומר כן בנכרי, משום שהקבי"ה ויתר מתנה לישראל.]

### [משנב ס"ק סב]

דְּהָיָי עוֹקֵר דְּבַר מְגִידוּלוֹ, וְאֵף דְּהוּא כְּלֵאמֹר־דִּי<sup>60</sup>, דְּאִין דְּרַךְ לְהַסִּיר הַצֶּקֶר עַל־יְדֵי תְּלִישָׁה רַק עַל־יְדֵי גִזְזִי<sup>61</sup>.

60) גזוזת צמר אי שערות מבעלי חיים, כתב הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ז, ראה לעיל סי' שמ ס"ק ה ושע"צ שם ס"ק ה) שאסורה משום מלאכת גזוז, ואם יש לאסורה גם משום מלאכת קוצר, דעת הרמב"ן, הרשב"א, הר"טביא והר"ן (שבת ק"ב, ב) שאין מלאכת קוצר אלא בדבר הגדול מן הקרקע [הרמב"ן הרשב"א הר"טביא נקטו שכן גם דעת הרמב"ם]. והמנחת חינוך (מוסר השבת מלאכת קוצר אות ב ומלאכת גזוז אות א) כתב שדעת הרמב"ם שמלאכת קוצר היא גם בתולש דבר המחובר לבעל חי, ולכן גזוזת שער או צמר מבעלי חיים אסורה, לדעתו, הן מצד מלאכת גזוז והן מצד מלאכת קוצר. מאידך, כתב הגר"ש וואנר (שו"ת שבת הלוי ח"א סי' צה) שאורכה מהרמב"ם מוכח שגם דעתו כדעת שאר הראשונים.

ומה שכתב המשנ"ב שהתולש שער בהמה הוא עוקר דבר מגידולו כלאחר יד, מקורו בדברי הגמרא (בכורות כ"ה, א), וכתב המנחת חינוך (שם) שלפי שיטת הרמב"ם [לדעתו] כוונת הגמרא שבתלישת השער יש משום שיקר דבר מגידולו היינו מלאכת קוצר, אלא שכיון שאין דרך לתלוש את שערות הבהמה אלא לגזוזן, נחשבת תלישת השערות כמלאכת קוצר בשינוי, ולכן אין זוהי איסור תורה, אמנם, לדעת הרמב"ן [ושאר הראשונים] ביאר החזו"א (אריה סי' קלג ס"ק א, בכורות סי' כא ס"ק ז) שכוונת הגמרא שמלאכת גזוז נאמרה רק באופן שגזוז את הבהמה כדרכה, וכל שתולש את השערות אין זה בכלל מלאכת גזוז [ולא רק מטעם שינוי].

61) אך גילוח שערות הבהמה בכלי, כתב החזו"א (שם ושם) שהוא כמו גזוז, ולכן יש בו משום איסור תורה.

### [משנב ס"ק סד]

וְאִין בּוֹ אֶסוּרָא, דְּהָיָי לֵה דְּבַר שְׁאִינוּ מְחַבְּנֵן<sup>62</sup>.

62) ואם במשיכת הצמר יש פסיק רישא' שיתלש, אף שאין זה אלא



## מילואים הלכות יום טוב סימן תצח המשך מעמוד קודם

רק כשבת, הן מוקצה, וכמו שמפורש בהמשך דבריו. ולענין גזירות וצימוקים שהעלם לנג, ובבין השמשות כבר היו יבשים וראויים לאכילה, פסק השרע לעיל (סי' שי' ס"ד) שאינם מוקצה גם אם נודע לבעלים על כך רק בשבת. ובטעם הדבר כתב המשניב שם (סי' ק"ז) על פי דברי רש"י (ביצה כו, ב ד"ה מותר), שכיון שכל הסיבה שהעלם לנג והקצם היא כדי שיתייבשו, לכן משנתייבשו אינם מוקצה אף שלא ידע מהו.

[מנמם דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ב הע' לה) לברר את דברי רש"י באופן אחר, ולדעתו מדהלכה של גזירות וצימוקים יש ללמוד שכל מוקצה בטעות אינו מוקצה. הפמ"ג (שם משב"ז סי' ד) הביא שכן דעת הלבוש שמוקצה בטעות אינו מוקצה, אולם הוא עצמו סובר שהביאור בדברי רש"י הוא שכיון שהבעלים יושב ומצפה אימתי יתייבשו הגזירות והצימוקים, לכך גם אם לא ידע מכן אינם נחשבים מוקצה. הוסיף על פי דרכו, שאם הבעלים לא מצפה לכך, או אף על פי שפסקה הסיבה להקצאת הדבר עוד קודם כניסת השבת, ימשיך הדבר להיות מוקצה, ולכן, במקרה שנתערב איסור בהיתר באופן שאינו בטל, וקודם בין השמשות נתחדשה מצויאות בתערובת גזירות לביטול האיסור, אם נודע על כך לבעלים רק בשבת, התערובת תהיה אסורה באיסור מוקצה, שהרי במקרה זה הבעלים לא היה יושב ומצפה מתי האיסור יתבטל בהיתר. ולדעת הפמ"ג ברור שבשלא ידע שהבהמות כבר באו בערב שבת, הרי הן מוקצה ככל מוקצה בטעות, אך לדעת הלבוש והגרש"ז אויערבך, צריך לומר שחמור דין בהמות שבאו מחוץ לתחום משאר מוקצה בטעות]. וראה מה שכתבנו להלן (סי' קכ"ט) ולעיל (סי' שי' ס"ק י"ז).

לענין נברי שהביא חרוץ לישראל מחוץ לתחום, שאסור לאוכלן למי שהובאו בשבילה. אולם אם הביאן ישראל, כתב לעיל (סי' תה ס"ט) שאם עשה כן בשוגג מותר לאוכלן, ובמיוחד אסור למי שהביאן לאוכלן וכן למי שהובאו בשבילה, ולשאר אנשים יש המתירים ויש האוסרים, ופסק המשניב שם (סי' נב) כדעה המחמירה.

[בה"ל ד"ה ועכשיו]

מי שלא שחט בעולם, אסור לקחט ביום טוב<sup>(20)</sup>.

(20) ובטעם הדבר כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' כג), שכיון שאינו מוחזק באימת הדיים ושלא יתעלה, יש לחוש שמא יקלקל שחיתו תמצא שעשה סירחה שלא לצורך אוכל נפש שאסורה. האלף המגן (על המטה אפרים סי' תרכ"ט סי' כו) הוסיף, שלכן אסור לו לשחוט אפילו אם יש חכם מומחה שעומד על גבו.

ולענין מילה בשבת על ידי מוחל שלא מל מעולם, שכתב השרע לעיל (סי' שלא סי') שאסור לו למול בשבת [מחשש שמא יקלקל ומצא מוחל שבת שלא במקום מצוה], כתב המשניב שם (סי' לו) שביום טוב יש בזה העוה בין האחרונים, ואם הוא יודע בעצמו שיכול למול ואין שם מוחל אחר, אין להחמיר. עוד כתב שם, שכיום טוב שני של גלויות, בודאי יש להקל לתת לו למול. וכן לענין שחיטה ביום טוב שני, כתב האלף המגן (שם) בשם זכחי רצון, שגם מי שלא שחט מעולם רשאי לשחוט בו.

[בה"ל ד"ה אם באו]

פשוט דן נקא בן ניע קהו בפי' השקטשות<sup>(21)</sup>.

(21) ואם לא ידע בבין השמשות שחזרו הבהמות לעיר ונודע לו על כך

## הלכות יום טוב סימן תצח המשך מעמוד 214

שמוקצה מחמת היום שעבר אינו מוקצה רק במקרה שבודאי יגיע זמן התיר, אולם כשיכול להיות שכלל לא יהיה היתר, יש דין מוקצה גם מחמת היום שעבר, ולכן בעגל שכלו לו חודשיו ביום טוב ראשון, יש דין מוקצה גם מחמת היום שעבר, שהרי בכניסת היום שהוא ספק נפל לא ברור שיגיע זמן ההיתר, שהרי יכול להיות שאכן ימות מחמת שהוא נפל [ולדבריו גם כנדרן דידן, כיון שבכניסת יום טוב שעדיין לא מלאו לו שמונה ימים יכול להיות שימות מחמת שהוא נפל ולא יגיע לזמן התיר, יהיה דין מוקצה מחמת היום שעבר].

כיון שלא היה ניתן לשחטו בערב יום טוב מספק שמא הוא נפל, שאין להקשות שאין זה אלא מוקצה מחמת היום שעבר, כיון שדברי הראשונים אמורים רק כשסיבת ההקצאה ביום שעבר היא מחמת איסור דרבנן, אולם כשסיבת ההקצאה היא מחמת איסור תורה, אמורים מוקצה גם מחמת היום שעבר [ולדבריו גם בנדרן דידן, כיון שהאיסור לשחוט את העגל בכניסת היום כשעדיין לא מלאו לו שמונה ימים הוא מן התורה מחשש שמא הוא נפל, יהיה דין מוקצה מחמת היום שעבר].

הגרש"ז אויערבך (שם עמ' עז) תירץ את שאלת השער המלך,

## הלכות יום טוב סימן תצח המשך מעמוד 218

קושיה זו הקשה בגליון מהרש"א (שורע י"ד סי' כח סכ"א) על מה שנפסק שם שמי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט, וביאר האב"י עמ"י (פ"ד מהל' שחיטה היא) שכיסוי הדם אף על פי שאינו מעכב בהיתר הבשר באכילה, מימ הוא גמר וסיום מצות שחיטה, ובלי הכיסוי לא נעשה מצות השחיטה כתיקונה, ועל כן אם אין לו עפר או שהוא יום טוב, אין לו לשחוט לכתחילה שחיטה שלא כתיקונה, וכעין סברא זו מובא בשם הגרי"ש אלישיב (הערות ביצה ז, ב עמ' נא).

ובשו"ת הר צבי (אורח ח"א סי' טז) חילק בין הנרתיב, שדוקא לגבי

משניב שם סי' ט ושע"ה שם סי' ט את דברי המרדכי שמי שיש לו בד ואין לו הוסיב לקיים בהם את מצות ציצית וכן בשבת שאי אפשר לקשור ציצית, מן התורה מותר לו ללכת עם הבגד בלא ציצית, משום שלא אסרה התורה ללכת עם בד ללא ציצית, אלא שהייתה להטיל ציצית, וכשהוא אנוס פטור הוא מהמצוה [אלא שנחלקו המג"א (שם) חט"ו (שם סי' ה) אם יש בכך איסור דרבנן], ואם כן מודע שלא תהיה השחיטה מותרת ביום טוב אף ללא כיסוי הדם, שהרי התורה לא אסרה לשחוט בלא כיסוי אלא שיש מצוה לכסות, אם כן ביום טוב שהוא אנוס בזה מחמת איסור יום טוב, פטור הוא מקיום מצוה זו [נענין





### מילואים הלכות יום טוב סימן תצח המשך מעמוד קודם

ציצית, אין שום מניעה שילבש היום את הבגד בלא הטלת הציצית, שהרי עצם הלבשה אינה אסורה, וגם אינו מוטל בלבישה זו את המצוה שהרי יוכל לקיימה למחרת, מה שאין כן בשחיטה שאם ישחט ביום טוב לא יוכל לקיים את המצוה ביום חול, ואם ימתן עד למחר יוכל לקיים את המצוה, ולכן אין להחשיבו אנוס בקיום המצוה מחמת שרצה לשחוט דוקא עכשיו, שהרי יכול להמתין למחר ולשחוט ולכסותו, וכעין זה כתב הגרש"ז אויערבך (מנחת שלמה ביצה ב, א), הביא הגרש"ז אויערבך (שם) חילוק מסך (ציץ) שהוא דחוק מסבא, אך אולי יש להוכיח כן מסתימת הפסוקים שבציצית הקפידה התורה שישל ציצית ולא אסרה את לבישת הבגד ללא ציצית, ולכן כשהוא אנוס אין לאסור עליו את הלבשה, מה שאין כן בפיסוי היום יתכן שהקפידה התורה שלא יהיה דם מגולה, תמצא שמה שהוא שחט באופן שלאחר מכן לא יוכל לכסות את היום הרי זה מעשה נגד רצון ה'.

מצות כסוי היום שצנעם הכיסוי מותר אף ביום טוב, וכשיש לו עפר מוכן הוא יוכל לקיים את המצוה, אם כן גם ביום טוב הוא מצוה במצוה זו, ולכן אסור לו לשחוט ולהביא את עצמו למצב שלא יוכל לקיים את המצוה, מה שאין כן ציצית שהמצוה היא לקשור את הציצית בבגד, ובשבת או ביום טוב שיש איסור לקשור את החוטים לא מוטלת עליו מצוה זו, וממילא אינו נחשב מוטל עשה בלבישתו, שהרי עכשיו אינו מצוה בכך, וסיוע, שלפי זה אין להתיר ביום חול ללבש בגד די כפפות בלא ציצית למי שאין לו חוטים [ושלא כדברי המג"א המובא לעיל].

הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב מנחת סי' כג ובי"ב סי' י) תירץ, שדוקא בציצית התירו לו מחמת שאנוס, שהרי בין אם ילבש היום את הבגד ובין אם לא ילבשו לא יקיים את המצוה, ומה שיקיים את המצוה מחר כשישל ציצית בבגד ילכשו אינו קשור ללבישתו היום, וכיון שלא אסרה התורה את הלבשה ללא ציצית אלא רק חיבה להטיל

### הלכות יום טוב סימן תקא המשך מעמוד קודם

שאינו כהרתח הבשר משום איסור בורר, כיון שאין היום נחשב כמערבב בבשר, ככל דבר לח המונח על דבר יבש שאינם נחשבים מעורבים [ולכן מותר לנגב מאכל מהרטיבות שעליו], ועוד, שכיון שאף לאחר ההדחה נשאר רוב בתוך הבשר, אם כן אינו מברר את הבשר מכל היום, אלא רק מהיום האיסור באכילה, ויתכן שבאופן זה אין חשש בורר [וצ"ע לדעתו מה כוונת הפמ"ג במה שכתב שהדחת ההדחה הוא כיון שאוכלו מיד], וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח סי' י וסי' שיט סי' כט).

המג"א לדינא שבשר בהמה חי הוא מוקצה, מינו במקום הרחק יש לסמוך על המקלח.

ובמומניו שאין אוכלים בשר חי כלל, כתב הערוך השלחן (סניח) שבשר חי הוא מוקצה ואפילו בשר עוף, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (אריח ח"ה סי' כב אות ט) שכיון שאין דרך לכוס בשר חי הרי הוא מוקצה, וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"ב פ"א הע"ב) שצ"ע איך אפשר להקל ולטלטל ביום בשר חי, כיון שדעת שבזמננו אין מי שאוכל בשר באומצא, ובמקום אחר (מאור השבת ח"ב מכתב כה אות ב) הביע דעתו שגראה שכיום גם בשר עוף הוא מוקצה, אך האיל ואמרו כנגד שראוי הוא לאומצא, יש להקל במקום הצורך, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' כט אות ג) הסתפק בדבר זה, וכתב שיש להחמיר לכתחילה, [והוסיף שאם הבשר הודו קפוא, וראי שאינו ראה לאכילה אפילו באומצא, וגם אם יפשר הריהו כגולה].

### סימן תקא

#### עצים האסורים והמתירים ביום טוב

[מש"ב סי' א]

וּמִקְצֵה הַסֵּי, שְׁאֵדָם מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶם מְקַמֵּחַ וְשִׁיבְהֶן וְיִנְיָחַד לְהֵם מְקוֹמָם, וְאֶפְלוּ לְהַפְתִּירָן מְקַצֵּה סֵמָם, כְּמִקְצֵה מְקַמֵּחַ וְיִנְיָחַד לְהֵם מְקוֹמָם.<sup>(1)</sup>

(1) ואף שהותר לטלטל מוקצה ביום טוב לצורך אוכל נפש ושמות יום טוב (כמבואר ברמ"א לקמן (סי' תקט ט"ז)), מינו כתב המש"ב שם (סי' תקא) לא שלא התירו לאכול או להסתמ מהמוקצה עצמו, ולכן אסור לבקע את הקורות כדי להסיקן תחת תבשילו.

(2) תנאי זה שייחוד לו מקום, מקורו כדברי הגמרא (שבת קכג, א) שכתבה בגדר מוקצה זה שייחוד לו מקום, ובמש"ב לעיל (סי' שי' סי' כז) וראה שעה"צ שם (סי' יט) הביא שלדעת הבית מאיר הוא תנאי הברריו ובלא זה אינו נחשב מוקצה מחמת חסרון פיס, אכן מדברי המש"ב שם מבואר ששאר האחרונים חולקים בה ולדעתם אינו תנאי הברריו, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"א פמ"ב סי' א) ששיטת השר"ע המש"ב היא שלא כדעת הבית מאיר, מאידך, הגרש"ז אויערבך (בהסכמתו לשמות יצחק ח"א דיני מוקצה) כתב שאין הכרח כלל שהשר"ע חולק על הבית מאיר.

ולדעת שאין צורך יהוד מקום, מה שאמרו בגמרא בגדר מוקצה זה שייחוד לו מקום, ביאר בשו"ת אגרות משה (אריח ח"ה סי' כב אות יב) שלא אמרו כן אלא בגדר סימן שכך מראה שהוא מקפיד על

מאידך, דעת הגר"י אלישיב (שלמי יהודה פ"ח סי' ב) שאם קיימת אפשרות להפסיד את הבשר בשבת, כגון על ידי הנחתו על גבי קדיחה או על ידי שרירותו בפזרו, אין הבשר מוקצה, ודעת הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"א פמ"ב סי' א) שכיון שמבואר ב"י (סי' כ) שאף על פי שאין דרך לאכול בשר חי מינו אינו נחשב מוקצה כיון שסוף סוף ראו הוא לאכול, ומאחר שבמינו מוכא שבשר חי ראו לאכול, אם כן גם בוממינו [למרות שהאנשים יתרו מפונקים] לא נשתנה דבר זה, תם כיום כשיש צורך מיוחד אדם אוכל בשר חי, ולכן גם עכשיו אינו מוקצה.

(31) מבואר מדבריו שמוותר להדיח בשבת בשר מן היום שעליו כדי לאוכלו חי, וכן כתב במש"ב לעיל (סי' שיח סי' י) בשם המג"א, והוסיף הפמ"ג (שם סי' ה), שהיה יותר להדיח בשבת הוא כיון שרצה לאכול עתה מיד.

ולענין מנהג השלם לרחוץ פירות קודם אכילתם, אף שאיסור ברירת פסולת מותר אוכל הוא אף כשבורר על מנת לאכול לאלתר, כתב בשו"ת אגרות משה (אריח ח"א סי' קכה) לישב את מנהג העולם, שכיון שאי אפשר לקחת את האוכל מתוך הפסולת הדרך אכילה היא לרחוץ את הפסולת, מותר לעשות כן כדי לאכול לאלתר, ודעת הגר"י קרליץ [ראה מה שהבאנו בדעתו לעיל (סי' שיט סי' כט)] שאסור לשטוף פירות במים נם כשהוא כדי לאכול לאלתר, ובטעם הדבר שמוותר להדיח את הכשר מהיום שעליו, כתב (חוט שני שבת ח"ב פכ"ה סי' ו)



# הלכות יום טוב סימן תצה

## ביאורים ומוספים

### [משניב ס"ק ע]

דקתישת רגלים הוא מלאכה גמורה, דהוא תולדה דטוהן<sup>69</sup>.

69) ואף על פי שפסק השו"ע לעיל (סי' שכא ס"ט) שמותר להתוך בשר מבושל דק דק בסכין, וביאר המשניב שם (סי' לא, ראה שעה"צ שם ס"ק לד) בשם התרומת הדשן שטעם הדבר כיון שאין טחינה אלא בגידולי קרקע [קושיה בעין זו הקשה הרש"ש (ביצה ז, ב)], כבר כתב החזו"א (או"ח סי' נ ד"ה משיב) שאין כוונת התרומת הדשן שכל דבר שאינו גידולי קרקע אין בו איסור טחינה, שהרי הכותש רגלים חייב משום טוחן, אלא כוונתו שבדבר מאכל אין טחינה אלא כשהוא גידולי קרקע, אולם בדבר שאינו מאכל יש בו משום טוחן גם אם אינו גידולי קרקע.

ודעת הגר"שו אויערבך (מנחת שלמה ביצה ז, ב) לתרן, או שעפר נחשב גידולי קרקע, או שיתכן שלצורך הקמת המשכן היה צריך לטוחן רגבי עפר וסיד, ולכן יש בטחינתם משום איסור טוחן, וראה מה שכתבנו בה לעיל (סי' שכא ס"ק לא).

ומה שכתישת הרגבים אסורה משום טוחן, אף על פי שהם עצמם מורכבים מחלקים קטנים שהתחברו יחד, והרי פסק הרמ"א לעיל (סי' שכא ס"יב) שאין טוחן אחר טוחן, כתב הקצות השולחן (סי' קכט בדה"ש ס"ק טו) בשם הטל אורח שרק בדברי מאכל אין טוחן אחר טוחן ולא בשאר דברים. דעת הגר"ש אלישיב (הערות ביצה ז, ב עמ' נב) שמה שהוכר בגמרא (שם, ראה רש"י שם ד"ה דא קא עביד) שיש בכתישת עפר משום איסור טוחן, מדובר בעפר שהיה מורבב מתחילת ברייתו, ולא שנרבק על ידי מים [וראה מה שהבאנו לעיל (סי' שכא ס"ק מא) בשם החזו"א].

### [משניב ס"ק עא]

וְאָהָר מִשׁוּם טְלִטּוּל הַעֶפֶר הַהוּא מְקַצֵּהוּ.

70) וביאר דבריו בשעה"צ להלן (סי' צח) שהרי יש כאן שני איסורים, הן איסור עשיית גומא שאסור לכתחילה אפילו במקלקל והן איסור מוקצה, ולכן העמידו חכמים דבריהם אף כשמהמת כן תתבטל מצות הביסוי.

ואף שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש (כמו שפסק הרמ"א לקמן (סי' תקט ס"ז)), ביאר במשניב שם (סי' לא), וראה שעה"צ לעיל (סי' תצה ס"ק כג) שאין הדברים אמורים אלא כגון שמשלטל אפר כדי לאפות במקומו, או לטלטל אבנים המתוחות על פירות כדי לאכול את הפירות שתחתם, אך להשתמש במוקצה או ליהנות ממנו ולאכול אותו אסור גם ביום טוב, ומקור דבריו (ראה שעה"צ שם ס"ק לו) בדברי המג"א (שם ס"ק טו), שביאר שמשום טעם זה אין מוכסין את הדם באפר שהוא מוקצה.

ואף שמותר לטלטל מוקצה כלאחר יד בגופו, כמו שפסק השו"ע לעיל (סי' שיא ס"ח), דעת הגר"שו אויערבך (שש"כ פ"ב הע' ז) שאי אפשר לבסות את הדם כלאחר יד משני טעמים:

א) ביסוי הדם באפר נחשב שימוש במוקצה [וכמו שכתב המג"א, הובאו דבריו לעיל (סי' עא), וצ"ע שם שהמהר"ש"א (ביצה ח, א על תוס' ד"ה אמר) חולק על כך], השימוש בו אסור גם כלאחר יד. ב) מובא בגמרא (חולין פו, א) שלכתחילה יש הלכה של יושפך וכיסה, כלומר שבאותו אופן שבו שפך את הדם דחינו בידו כך גם יכסנו, ולא בדרך ביוזן ברגלו, לכן כל כיסוי כלאחר יד נחשב דרך ביוזן ואסור לכתחילה. כמו כן [מחמת הטעם הראשון], אין להתיר לטלטל את האפר מן הצד על ידי כלי ולכסות בו את הדם, אף על פי שפסק השו"ע (שם) שטלטול מן הצד מותר לצורך דבר המותר, שכן שיסוי הדם אסור מחמת שימוש במוקצה ואפילו כלאחר יד, שוב אין נחשב הטלטול מן הצד כטלטול לצורך דבר המותר.

### [משניב ס"ק עג]

דהוא מלאכה שאין צריך לגיפסה, וגם הוא מקלקל<sup>71</sup>.

71) ואם היה רק טעם אחד להקל, או הטעם שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה או הטעם שהוא מקלקל, כתב השיטה מקובצת (ביצה ת, א ד"ה פטור עליה) שזיהה על כל פנים אסור מדרבנן ליטול את העפר ולבסות בו, ורק מחמת צירוף שני הטעמים מותר הדבר אף מדרבנן, והגר"ש אלישיב הביא (הערות ביצה ט, ב עמ' ע) שהפולא חריפתא (שם פ"א אות ג) כתב שמה שאין בטילת העפר איסור מדרבנן הוא מחמת שני הטעמים הנ"ל בצירוף מה שנטילתו היא לצורך מצוה [וכן נראה שדעת המשניב].

### [משניב ס"ק עד]

מְקַל מְקוֹם בְּנוֹלָד גְּמוּר כְּהַיָּט וכו', פְּלִי צֶלְמָא מוֹדִים דְּאָסוּר בְּטְלִטּוּלָא<sup>72</sup>.

72) ומכאן שגם אפר הנרצב מעישון סיגריה או מקטרת דינו כמוקצה אף ביום טוב, ודעת הגר"שו אויערבך (שש"כ פ"ג הע' מה) שאף שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש [ראה מה שהבאנו לעיל (סי' עא)], אסור לנקות את המקטרת מהאפר שבה לצורך עישון, שכן לא התירו לטלטל מוקצה אלא לצורך אוכל נפש, ולא לצורך דבר שאינו אוכל נפש ממש אלא ששזה לכל נפש והותר מדין ימותר.

ולענין טלטול מאפרה, כשאין בה אפר, דעת הגר"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ג סי' פג) שבשבת דינה ככלי שמלאכתו לאיסור [אף על פי שהיא כלי המיוחד להנחת אפר הסיגריות שהוא מוקצה, ולכאורה צריך להיות דינה כארנק שמקפיד להניח בתוכו רק מעות, שכתב המשניב לעיל (סי' שי ס"ק כה) שמתמא מיחד לו מקום ומקפיד שלא להשתמש בו תשמש אחר ולכן דינו כמוקצה מחמת חסרון ביט, מי"מ כיון שרגילות לזרוק לתוכה גם פסולת אחרת, דינה כסתם ארנקי שאין דרך להקפיד מלהניח בו דברים אחרים, שכתב המשניב לעיל (שם ס"ק כז) שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור], וביום טוב היא מותרת בטלטול.

73) ראה מה שכתבנו לעיל (סי' עא).

### [משניב ס"ק עה]

דְּשִׁירוּ רִבְּנָן מְקַצֵּה בְּדִיעָבָד, שְׁלֵא לְבַשֵּׁל מִצָּחַן כְּפוּיָא<sup>74</sup>.

74) כלומר שהתירו איסור מוקצה כדי שלא תתבטל המצוה, וראה לעיל (סי' תמו ס"ק ו) שהבאנו מקומות נוספים בהם דן המשניב לענין איסור מוקצה במקום קיום מצוה.

ודעת השער המלך (פ"ב מהל' יום טוב ה"ח) שאולי יש לחלק שדוקא בכיסוי הדם התירו איסור דרבנן, משום שאם נאסור את הכיסוי, נמצא שביטל מצוה בקום ועשה משעה ששחט וששחט ללא כיסוי, מה שאין כן בשאר מקומות שמחמת האיסור דרבנן הוא יבטל את מצות התורה רק בשב ואל תעשה [רק שצ"ע שבתוס' (ביצה ח, ב ד"ה תנן) לא משמע כן].

ודעת הגר"ש קניבסקי (קהלות יעקב ביצה סי' ו) שיתכן שאין ללמוד מכיסוי הדם להתיר טלטול מוקצה או שאר איסורים דרבנן לצורך קיום מצוה, שדוקא לגבי מצות כיסוי הדם שבה טלטול האפר בידו נחשב חלק ממצות הכיסוי, שהרי אי אפשר לקיים את המצוה בלעדיה מחמת ההלכה של יושפך וכיסה שצריך שיכסה בידו [ראה מה שהבאנו לעיל (סי' עא)], ומכיון שהכיסוי הוא חלק מהמצוה אם כן דחיית האיסור היא בזמן קיום המצוה, ולכן מתיירם את האיסור דרבנן, מה שאין כן במקרים בהם דחיית האיסור קודמת לקיום המצוה, כגון לעלות לאילן לצורך הבאת המשך בעמוד הבא





### הלכות יום טוב סימן תצה

### באר הגולה

**(עא) מבעוד יום. ואם עבר וְשַחַט, אם יש לו (עב) דָקָר** (פרוש) כַעֲמֵן יָהֳרַד שֶׁל בְרָזֵל שְׁחוֹפְרֵינִי בּו אֵת הַקַּרְקָע נֶעֱוֶז מִבְּעוֹד יוֹם **(עג) בְּעֵפֶר תַּחוּת, (עד) מְכַסְּהוּ בּו** (וְאִפְּלֵי הִנֵּה צָרִיף (עה) לְכַמֶּה דְקִירוֹת, שְׂרִי) **(כ"ו) טו באפר** כִּינָה שֶׁהִסֵּק מִעֵרְבֵי-יוֹם-טוֹב **(עו) מֵתָר לִכְסוּת בּו**, אֲכַל אִם הִסֵּק בְּיוֹם-טוֹב **(עז) אָסוּר** **(עח) אֶלֶּא-אִם-כֵּן \*הוּא (י) חם \*שְׂרָאוִי לְעֻלוֹת בּו בִּיעָה. \*יוֹאֵם שַׁחַט, מֵתָר לִכְסוּת בּו (עט) אַרְיֶע־עֶל-פִּי שְׂאִינוּ רָאוִי לְעֻלוֹת בּו בִּיעָה (פ) (ויחיהו, צָרִיף טְפִי לְכְסוּת בְּדָקָר גְּעוּז בְּעָרָר תַּחוּת אִם לֹשׁ לו) (כ"י בַסֵּם הַרְאִישׁ וְטוּר):**

#### באר היטב

חבא הירד אפלו אינו מוכן לל כסות בו אם אין לו אפר כינה שהסך מעי"ט: (טו) אסור. ואם הסיק עצים ע"ג אפר של אהמול ותערוב האפר של הים בשל אהמול בענן שלא היה נפר מעולם, בטל ברב, פתח דעקור אסור הוא מדיבריהם, כ"א, ע"ש: (י) חם.

#### משנה ברורה

(פג) דקחישת רגבים הוא מלאכה גמורה, והוא תולדה דטוחין<sup>68</sup>, ולא התיר ביום-טוב, והוא הדין באפר של השקה שהסך מבעוד יום, המסתמא מוכן הוא לכל השמיש, וברלקמה בסעיף טו. וכשילש לו עפר מוכן או אפר, ישלשלנו ונניח למטה בפוקים שלשחט, ואחר השחיטה נקטנו כם גם למעלה, דצריך פשו בתחות למטה ולמעלה, כמבאר ביונה-ד"צה סימן כח. ועין שם ביונה דעה, דאם שחט על-גבי קרקע קשה יש שם דם הרבה, ושל קצת מופו וינחנו בעפר תחת ויכסהו, אכן אם נתוישב הדם קצת (נג) אסור לגרוו ביום-טוב, (נד) דשמה אתי לאשווי גמות התי מלאכה דארותא: **(עא) מבעוד יום.** דאם ירצה להפר ביום-טוב כדי לכסות, (פכ) יש בנה תרי אסורי: אחד משהם ספירת גמא, ואחד משהם טלטול העפר והוא מקצה<sup>69</sup>, ומה שכתב "אם יש לו וכו", דאם אין לו לא יכסהו (פז) עד הערב: **(עב) דָקָר נֶעֱוֶז מִבְּעוֹד יוֹם.** דעל-דבריו שנועו דקור בקרקע (פו) הוי לה הקרקע כחפור ועומד. ונעתי (פח) כמה פוקים, דכעין שניעין בהיקרא לשם הקנה לצורך מה: **(עג) בְּעֵפֶר תַּחוּת.** דבְּעָרָר קָשָׁה הָלֵא צָרִיף לְכַתֵּשׁ כְּדֵי לְכְסוּת וְאָסוּר, וְכַפֵּל, וְאַרְיֶע־עֶל-גַּב דְּבִתְחִילת נמי (פט) הלא קעביד גמא עקשו בהיציאת העפר, אין בנה אסור דארותא, והוא מלאכה שאין צריף לגופה, וגם הוא מקלקל<sup>70</sup>, והתירו בדיעבד לששחט, משהם מצות פסוי. (ס) ומשמע מהפוקים, דחשש גמא אינו אלא פשהיה רב מעט עפר תחת באמצע וסביב קרקע קשה, וכשוטל העפר נשאר גמא, אבל לשהיה עפר תחת הרבה סביב אין עושה גמא בנשילתו, שמד שוטל העפר נשאר עפר אחר במקומו. ומכל מקום לענין לשחט הכנה גמורה להוציא מיד מקצה, שהרי מכל מקום לא נטלו להעפר מקום חבורו מבעוד יום, ולא התירו על-ידי נציצת דקור אלא בדיעבד כשעבר שחט: **(עד) מְכַסְּהוּ בּו**. ובהבי הארונים, דאם העפר תחת הנה הרבה עד שלא נעשה גמא על-ידי נטילתו העפר, יכול לכסות בדיעבד כשעבר שחט אפלו לא היה שם דקור נעוץ מבעוד יום: **(עה) לְכַמֶּה דְקִירוֹת.** שחשעין דקור לכהנה, מסתמא דמתו הנה להכין מן העפר (נז) כפי השעור שצטרף לו לפסוי. (נח) ויש מארחונים שסוכרין, דהכנה שהכין מאהמול לא מהני אלא לאותו דקור שעעין, שהומינו לכף, אבל לא לדקור מתוש בשביל זה, וכל-שכן להפוקים שסוכרין דהשעם דכעין דקור נעוץ מבעוד יום כדי שלא יהא עשש ספירה ביום-טוב, (נח) פשיטא דאסור לדקור מתוש ביום-טוב: **טו (עו) מֵתָר לִכְסוּת בּו**. הינו אפלו לשחט לכתחלה על דעת זה, דהוי לה מוכן, דכין שהיה אפר מאהמול, דעמה עלוה לכל מלי שיעטרף: **(עז) אָסוּר.** ואפלו להפתירין מקצה, ואפלו בגולה, (נ"א) מפל מקום בגולה גמור בנהש, דמעקרא עצים והשפת אפר, פלי עלמא מודים דאסור בטלטול<sup>71</sup>. ואם הסיק עצים הים על-גבי אפר של אהמול ונתערב האפר באפר של אהמול ובענן שלא היה נפר מעולם בפני עצמו פלי מערכת, דבה ליפא פללא דקור שיש לו מתידין אפלו באלה לא בטיל<sup>72</sup>, (נ"ב) בטל ברב: **(עח) אֶלֶּא-אִם-כֵּן הוּא חם שְׂרָאוִי וכו'.** דאחמול בעורן עצים הוי מוכנים להסק ולעלות, ועורנו בשמישו זה, וארדי דתוי לאפרכי בה מדי (נ"ג) לעלות ביעה. שקיל לה נמי ומכסה בו להדם: **(עט) אַרְיֶע־עֶל-פִּי שְׂאִינוּ רָאוִי.** דשרי נכנן (נ"ד) מקצה בדיעבד, שלא לבטל מצות כסוי<sup>73</sup>: **(פ) (ויחיהו, צָרִיף טְפִי**

**שְׂעָרֵי תְשׁוּבָה**  
אברהם ס"ק ג. ועין בגר"ה כלל ד סימן ד דמיש רש"י וזמנה פשה סניו לצפר שלמשה אבל לצפר שלמעלה אסור להטיל ע"י הוסקה צריך שיעשה בו מעשה, וכלא כמו דנהיגי טפמי סתא להומין עפר פשה ולכסות בו מלמעלה, וכביש בעסר שרנלי נבשים ודרכים לא פתני לה ונתנתי כ"י, ע"ש:

#### באר הגולה

שם כמה פסקי הפרדכי בעצמו ובחב: 'הקורק קלל גדול פרש לאסור משהם רבי אלעזר ממיץ. הלא שם סורי עשהולש במתפני הלא שיה התרא דרבי שמעון, ובכאן התיד וקרא באינו מתפני כדמוכה בסוף דכרין, וצריך עיין. וכן כתב בסורי-נגדים במשפחות-נהב אות יב וכן כתב בהקדמה בלשם הדרי תדש, וכלא דקברי-מסודות שם דבור המתחיל ז'כן ביום-טוב: \* הוא חם וכו'. מקאן שמתר לכסות אף באפר חם<sup>75</sup> [אחרונים]: \* שְׂרָאוִי לְעֻלוֹת בּו ביעה. עין מגדאברהם עקבת דגזלים עוממות אסורין בטלטול ביום טוב. ועין במאטר-טרדכי שנתמה מיד, דמי טקצה יש בהו, הלא גזלים עוממות חמין הם צדו אלא שנקטמו קצת, וכדלעיל בסימן רנ"ג, ואפשר לבשל בנה, ואם-כן אמאי גרע מאפר חם. עין שם; והאקט כבאר להקרא בפסקים כ"י דגזלים עוממות אפסור לבשל בנה. וכן פסק קרבן-נתאל פמה על זה דהא צדן עומדין למלאכה הראשונה וצדן פמה דנראה לו דעוממות-סופר הוא בנגר אברהם וצריך לומר עפר לטלטל<sup>74</sup>. ועל-כן נראה לי דעוממות לאו תוקא, אלא נתינה גזלים שנכבה וכן מוכח בסורי-נגדים שכתב גזלים כפויים שאין חמים הוי מעשה חוש כמו אפר, ורצה לומר, דגם גזלים מקיי גולה כמו אפר. דמעקרא עצים והשפת גזלים. וצדן במחיצת-השקל שכתב דאם הכעור טוב מתי<sup>76</sup>, וכמו אפר שצנענו תחור ונתחמם, כמבאר לקמן חקיי כנגד-אברהם, ומשום דאין מקצה לחצי שבת, והוא הדין דמפר לנפח בנן אם נהנים אצל גזלים לחממות כדי להכעירן, ואף-על-יב דעל-ידי הפיחה וזים מקוקים, לית לן אצ"ה. ובעקר הדין יש לעין, דלעניות העתי אף כנצנענו לגמרי אין זה מעשה תדש. וצדן עומדין לחשמישן הראשון, דקשם שפסיקין בעצים הוא הדין בגזלים לעלי, ובפרט בנימינו שמכעירין המוח רק בגזלים. אמר-רף מצאחי שפכאים בשם ספר קהלת-יעקב עשוקים דגזלים קטינים שאין ראויין להכעיר איחן לצדן בשול וצלי אסורין לטלטל, אבל גדולים מתרים כמו עצים להסקה: \* **ואם שחט מתר לכסות.** עין פשערה-ציון העשם בשם הרא"ש, משהם דהר אסורא הוא. וצריך פאור, דהא בגמרא דף ח עמוד ב' מאי שנא ספק עקבי

#### שער הציון

(פג) גמרא ופוקים: (נג) כנגד-אברהם ושי"א: (נד) מחצית-השקל בכאור חברי הפגן-אברהם: (נה) חוספות ורא"ש: (נו) דמכ"ס: (נז) כ"י דעת רש"י ורבה תם: (נח) חוספות ורא"ש. ועין פרי תרש: (נט) גמרא ופוקים: (ס) חוספות ושאר פוסקים: (ס"א) פרי תרש בשם הנשק"א, וכן פסק הנ"י, וכלא פנתיבתיים בשם חרשי מברים: (ס"ב) ופשוט דבמקום שרציה לדקור עמה העפר מתוש, מדי נכדין שהיה העפר תחת הלא יצטרף לכהשו: (ס"ג) השי"י לקמן בסעיף יט: (ס"ד) כ"י: (ס"ה) אחרונים: (ס"ו) כנגד-אברהם ואלהיה רבה ושי"א. ועין בהקדמה מ"ה שכתב פנה: (ס"ז) רש"י. ועין בסורי-נגדים שמצד דאפלו אינו ראי רב להפסיר משקה שנוצנעו גס-כן אין עליו שם מקצה: (ס"ח) ואף-על-גב דבסעיף יד לא שרתי לכסות רק באם היה דקור נעוץ אבל להפר לכתחלה אסור, שאני חמס דאינא תרמי אסור: מקצה, וששתי גמא דמי-כן אסור לכתחלה אפלו במקלקל, ובכגון זה העמידו חממים דבריהם, מה שאין כן פאן דליכא אלא מקצה לחד [תוסי' ותרמיש]: